

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2025.1.08>
CZU: 81:821.135.1:37.02

SEMIOTICA NUMELOR DE CULORI ÎN POEZIA CREȘTINĂ

Cristina MOROZANU,
doctorandă, Școala Doctorală „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
ORCID: 0009-0004-1030-6799

Rezumat. În acest articol descriem termenii cromatici din poezia creștină prin prisma semioticii. Analiza sistemului lexico-semantic al numelor de culori pe axa paradigmatică și sintagmatică ne-a permis să stabilim caracterul relațiilor dintre termenii cromatici ai câmpului semantic, să evidențiem varietatea semnificațiilor și particularităților conotative ale acestor termeni, realizate în diferite zone semantice, creând un tablou integrat al posibilităților semantice, estetice și afective ale lexemelor cromatice în poezia creștină cu aplicare în didactică.

Cuvinte-cheie: termeni cromatici, poezie creștină, sem, nume de culori, zonă semantică.

THE SEMIOTICS OF COLOR NAMES IN CHRISTIAN POETRY

Summary. In this article we describe the chromatic terms in Christian poetry through the lens of semiotics. The analysis of the lexical-semantic system of color names on the paradigmatic and syntagmatic axis allowed us to establish the character of the relationships between the chromatic terms of the semantic field of color names, to highlight the variety of meanings and connotative features of these terms, realized in different semantic areas. This creates a comprehensive view of the semantic, aesthetic, and affective possibilities of chromatic lexemes in Christian poetry, with potential applications in teaching.

Keywords: chromatic terms, Christian poetry, sem, color names, semantic area.

Introducere. Una dintre funcțiile esențiale ale limbii este transmiterea informațiilor auditive și vizuale, percepute de simțurile umane în interacțiune cu diverse obiecte, însușiri și fenomene din natură. Lumea înconjurătoare apare în conștiința umană ca un continuum, iar delimitarea precisă a fenomenelor devine dificilă; astfel, acest continuum existent în natură este segmentat prin limbaj. Deși „caracterul sistemic al limbii a fost demonstrat în domeniile foneticii și gramaticii, totuși este mai puțin explorat în ceea ce privește vocabularul” [2, p.7]. În acest sens propunem să descriem un grup tematic din structura vocabularului, și anume termenii cromatici din poezia creștină în perspectivă semiotică.

Dezbateri. Semiotica – știința ce studiază semnele și sistemele de semne, precum și modul în care acestea generează semnificații – oferă un cadru teoretic adecvat. În *semiotica cromatică*, semul se referă la culoarea sau combinația de culori ce funcționează ca un semn, în timp ce sememul desemnează sensul cultural și simbolic atribuit acelei culori. Analiza *semiotică* a numelor de culori permite o înțelegere mai

profundă a modului în care culorile comunică mesaje și valori într-un context cultural și social.

Am selectat nume de culori din poeziile cu tematică creștină ale următorilor autori: Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, George Coșbuc, Mihai Eminescu, Valeriu Gafencu, Andrei Ciurunga, Adrian Munteanu, Adrian Păunescu, Daniel Turcea, Grigore Vieru, Ioan Alexandru, Nichifor Crainic, Nicolae Alexandru, Radu Gyr, Virgil Maxim, Zorica Lațcu, Ioan Iacob Hozevitul, Sandu Tudor, Răzvan Codrescu, Bartolomeu Anania și Ștefan Augustin Doinaș [7]. Cu ajutorul dicționarelor, am sistematizat numele de culori din punct de vedere cantitativ, pentru a determina valoarea denotativă, și calitativ, pe axa sintagmatică, pentru a stabili valoarea conotativă.

În urma analizei, am selectat nume de culori și le-am clasificat în funcție de modalitatea de exprimare a culorii (absolută, non-absolută; directă, prin raportare la obiecte), indicând pe verticală lexemele și pe orizontală sememele, rezultatele fiind prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 1. Câmpul semantic ale numele de culori în poezia creștină:

Nr.	Lexeme	Seme	adj	v	c	S	Exprimare absolută	Exprimare non-absolută prin raportare la obiecte
1	Alb		+	+	A	-	+	-
2		Argintiu	+	+	A	SIII	-	+
3	Negru		+	+	N	-	+	-
4		Cenușiu	+	+	N	SI	-	+
5		Sur	+	+	N	SI	-	+
6	Roșu		+	+	R	-	+	-
7		Sângeros	+	+	R	SII	-	+
8		Rumen	+	+	R	SI	-	+
9	Galben		+	+	G	-	+	-
10		Gălbui	+	+	G	SI	+	-
11		Auriu	+	+	G	SIII	-	+
12	Verde		+	+	V	-	+	-
13	Albastru		+	+	A*	-	+	-
14		Siniliu	+	+	A*	SI	-	+
15		Azuriu	+	+	A*	SI	-	+
16		Senin	+	+	A*	SI	-	+
17		Vinețiu	+	+	A*	SII	-	+

Termenii grupului cromatic analizat se află în opoziție unii față de alții prin diferențe de sens (seme) ce exprimă diferite caracteristici ale culorilor:

I – adjectiv (adj);

II – însușire cromatică (presupune (v) vizibil);

III – de un anumit ton (ex: R-roșu, G-galben, A*-albastru);

IV – cu anumite caracteristici ale tonului. Ele sunt aproximarea în (-), (+), aproximarea față de altă culoare: S – valorile culorii primare sau variatele manifestări ale tonului;

SI (deschis) – aproximare în minus;

SII (închis) – aproximare în plus;

SIII (amestecat) – aproximare față de altă culoare.

Toți termenii cromatici din poezia creștină exprimă un grup al sistemului lexical cromatic ce reclamă culoarea în mod direct, adică prin raportare la o porțiune din spectrul solar, varietăți de nuanțe (mai deschise, mai închise), și în mod indirect, adică prin raportare la obiecte.

Astfel, în cadrul câmpului semantic al numelor de culori din poezia creștină se relevă următoarele opoziții și identități:

- Opoziția dintre termenii cromatici care exprimă culoarea și cei care o exprimă cu aproximare în minus (SI) aceasta fiind o trăsătură distinctivă: Cenușiu, sur (+)/ Negru (-); Ru-

men (+)/Roșu (-); Gălbui (+)/Galben (-); Siniliu, azuriu, senin (+)/ Albastru (-);

- Opoziția dintre termenii cromatici care exprimă culoarea și cei care o exprimă cu aproximare în plus (SII) aceasta fiind o trăsătură distinctivă: Sângeros(+)/ Roșu(-); Vinețiu(+)/ Albastru(-);
- Aproximare față de altă culoare (SIII): Argintiu(+)/Alb(-); Auriu(+)/Galben(-).

Comparând seriile de termeni de mai sus și, în același timp, luând în considerare caracterul semnelor (1 pentru alb, 2 pentru negru, 2 pentru galben, 2 pentru roșu și 4 pentru albastru), se constată că Alb, Negru, Galben, Roșu și Albastru au caracteristicile unor „arhilexeme” [1, p.12-15].

În continuare vom analiza sensul numelor de culori pe axa sintagmatică.

Semnul lingvistic „alb” este de origine latină „*albus,-a,-um*”, [5] care însemna „alb, strălucitor”. Acest termen latin este folosit pentru a descrie nu doar culoarea albă, dar și o lumină pură, clară sau strălucitoare. Culoarea albă este rezultatul reflexiei complete a tuturor lungimilor de undă ale luminii vizibile. Imaginile cromatice condiționate de numele de culori de ton *alb* pot fi raportate la următoarele zone semantice:

Flori – 3 utilizări: „Și salciile-n *alba* floare-...” (La Paști, George Coșbuc); „Ca-n inul *alb* vedeam

cum înflorea...” (Zorica Lațcu, Veșmântul); „Bucură-te, leagăn **alb** de iasomie...” (Zorica Lațcu, Fila de acatist).

Vestimentație – 2 utilizări: „...Noaptea îți înșiră **albe**/ Fire de beteală, salbe...” (Tudor Arghezi, Colind); „Întreg veșmântul **alb** Ți-era pătat...” (Zorica Lațcu, Veșmântul).

Îmbinări sinestezice – 1 utilizare „folosite pentru a releva potențialul numelor de culori de a forma sintagme desemnând alte dimensiuni” [2, p.44]: „...Să fiți liniștiți, să aveți parte de liniște **albă**...” (Tudor Arghezi, Colind).

Om (Părți ale corpului) – 1 utilizare: „Mâini **albe**, mult prea **albe**, se-mpreună...” (Zorica Lațcu, Focul).

Elemente/Fenomene ale naturii – 2 utilizări: „În val de flăcări **albe** m-am zbatut...” (Zorica Lațcu, Focul); „Și a fost deschis zări **albe** de poteci...” (Zorica Lațcu, Focul).

Obiecte – 2 utilizări: „Iar pe lume steaguri **albe**...” (Adrian Păunescu, Steaguri Albe); „Cu cruci de piatră, **albe**, mari...” (Zorica Lațcu, Crucile).

Frecvența cea mai mare este pentru *zona semantică „flori”* cu 3 utilizări, în creștinism floarea fiind simbolul purității, ea reprezintă speranța în viața veșnică și regenerarea spirituală, legată de învierea lui Hristos. Apoi urmează *zonele semantice „vestimentație”, „elemente/fenomene ale naturii” și „obiecte”* cu câte 2 utilizări. Expresia „Veșmântul alb” are conotația de puritate, este adesea asociat cu starea de curățire spirituală și cu păstrarea virtuților. Fenomene ale naturii, redate prin sintagmele „flăcări albe”, „zări albe” sunt folosite în reprezentări artistice sau simbolice pentru a indica o experiență profundă de iluminare sau transformare spirituală. Iar *zona semantică „obiecte”* oferă conotații de puritate, sfințenie și mântuire, adesea întâlnită în biserici și în arta religioasă. Pentru *zona semantică „omul”* am identificat 1 utilizare în care se evidențiază omul care are năzuința spre rugăciune.

Din paleta numelor de culori de ton alb identificăm și termenul cromatic *argintiu, -ie*, ce are culoarea și strălucirea argintului; argintos. Fig. (Despre sunete, voce etc.); cristalin, limpede – **Argint** + suf. *-iu* [5]; *argint* provine din limba latină „*argentum*”. Numele de culoare „*argintiu, -ie*” descrie o nuanță strălucitoare, alb-gri, asemănătoare cu luciul metalului de argint. Adjectivul „*argintiu*” a fost format în limba română prin adăugarea sufixului „*-iu*” la substantivul „*argint*”. Sufixul „*-iu*” este utilizat frecvent în română pentru a forma adjective ce denotă o calitate,

o trăsătură sau o asemănare, în acest caz sugerând o culoare sau un aspect similar cu cel al argintului. Pentru numele de culoare „*argint*” (*-ie*), (*-ate*) (*de argint*) identificăm 7 utilizări cu următoarele zone semantice:

Elemente/Fenomene ale naturii – 1 utilizare: „...ninge deasupra secundelor, orelor, cu zăpadă **argintie** și mută...” (Tudor Arghezi, Colind).

Om (Părți ale corpului) – 1 utilizare: „Trecură fariseii cu fețele smerite/ Și bărbile-**argintate**...” (Vasile Voiculescu - Pe cruce).

Obiecte – 5 utilizări: „Clopote **de-argint** a slobozit...” (Nicolae Alexandru, Testamentul lui Ștefan cel Mare); „În pietre sparte vede scânteii **de-argint** și aur...” (Vasile Voiculescu, Toiag de Înger); „...peste culmea cu muchii **de-argint**...” (Virgil Maxim, Ca un cerb însetat de izvoare); „Și cruci **de-argint** și de oțel/ Cerneau lumina peste el...” (Zorica Lațcu, Crucile); „Altele de fier și lemn,/ De **argint** și de armă...” (Ioan Iacob Hozevitul, Crucea vieții omenești).

Zona semantică „obiecte” este una cu cele mai multe utilizări. Obiectele de argint în creștinism sunt folosite pentru a accentua solemnitatea și sacralitatea serviciilor religioase, având în același timp semnificații simbolice legate de puritate, prețiozitate și lumina divină. Ele sunt parte integrantă a tradițiilor liturgice și ale obiectelor de cult, contribuind la frumusețea și reverența practicărilor religioase.

În poezia cu caracter creștin întâlnim termeni cromatici care vin să intensifice sau să *sporească numele de culori de ton alb: străveziu, palid, luciu.*

Termenul cromatic „*străveziu*” (*străve-dea + suf. -iu*. [5]), indicând o stare de transparență sau semi-transparență, este folosit pentru a descrie un material, un lichid sau orice alt obiect prin care trece lumina într-o anumită măsură: „Acest izvor cu unda **străvezie**...” (Adrian Munteanu, Răspunde-mi, Doamne, tihna mea ne-nvinsă la Psalmul 4).

Termenul cromatic „*palid*” (din lat. *pallidus*, it. *pallido*, [5] înseamnă „*palid, pal, lipsit de culoare*”. Acest termen latin derivă din rădăcina „*pallere*”, care înseamnă „*a fi palid, a deveni palid*”. Verbul „*pallere*” este legat de cuvântul „*pallor*”, ce desemnează starea de paloare sau lipsa de culoare, de obicei asociată cu stări de slăbiciune, boală sau frică: „Și când s-or întoarce, **palizi**, mucenicii...” (Nichifor Crainic, Întoarcerea); „...tu, om cernit, ateu cu masca-n **pal** de ceară...” (Sandu Tudor, Convertire).

Descrierea termenului „*palid*” pentru mucenici contrastează puternic cu „omul cernit” și „ateul cu masca-n **pal** de ceară”, ce sunt asociați cu întuneri-

cul și decăderea morală. Această juxtapunere subliniază fragilitatea și puritatea suferinței mucenicilor în opoziție cu degradarea spirituală și ipocrizia celor care le sunt martori.

Termenul latin „*lucidus*” derivă din „*lūceō*” [6] care înseamnă „a străluci, a radia”. Rădăcina latină „*lūc-*” este legată de conceptul de lumină și strălucire. În limba română, termenul „*lucii*” păstrează sensul de bază legat de claritate și strălucire: „Purtau parcă moaște cinstite și **lucii**...” (Nichifor Crainic, Cântecul Potirului).

În contextul „moaște cinstite și *lucii*”, strălucirea este asociată cu sfințenia și puritatea. Moaștele, fiind relicve ale sfinților, sunt percepute ca obiecte sacre, și descrierea lor ca fiind „*lucii*” subliniază caracterul lor divin și starea lor de nealterare.

Următorul nume de culoare selectat din poezia cu caracter creștin este lexemul *negru*. Nu desemnează o culoare în sensul tradițional, ci absența completă a luminii sau a oricărei culori vizibile. Cuvântul „*negru*” este de origine latină „*niger*”, -gra, -grum, [5] care înseamnă „*negru*” sau „*întunecat*”. Pentru acest nume de culoare identificăm următoarele zone semantice:

Elemente/Fenomene ale naturii – 3 utilizări: „Noaptea-i **neagră**, ceasu-i lung...” (Colind, Lucian Blaga); „...Un strigoi/Pune-n **negreală** noroi...” (Tudor Arghezi, Colind); „Sătul de slova **neagră**, cu degetul condei...” (Vasile Voiculescu, Toiag de Înger).

În aceste contexte, substantivele adjectivale reprezintă simboluri ale absenței luminii, fiind uneori asociat cu răul, păcatul sau separarea de Dumnezeu. Această conotație provine din opoziția simbolică între lumină (bine, adevăr, divin) și întuneric (rău, falsitate, demonic).

Pentru spectrul numelor de culori de ton *negru* găsim oportune și următoarele nume de culori: „*cenușiu*” se referă la culoarea care seamănă cu cenușa, adică un gri deschis sau o nuanță de gri pal. Termenul „*cenușiu*” provine din latinescul „*cinis*” [5] care înseamnă „*cenușă*”. „*Cenușie*” este forma adjectivală a substantivului „*cenușă*”. În română, sufixul „-ie” este adăugat pentru a forma un adjectiv care descrie culoarea asemănătoare cu cea a cenușii.

Zona semantică „vestimentație” – 1 utilizare: „La cruce stai. Pe haina **cenușie**/Mâini albe, mult prea albe, se-mpreună...” (Zorica Lațcu, Maica durerilor).

Culoarea cenușie a vestimentației este adesea asociată cu simboluri de pocăință, smerenie și renunțare la vanitățile lumești; aflată la mijloc între

alb (simbol al purității și luminii divine) și negru (simbol al păcatului, al morții sau al întunericului spiritual), poate sugera o stare de tranziție sau reflecție. Este un simbol al căutării spirituale, al căinței și al încercării de a găsi o cale spre lumină și purificare.

Termenul cromatic „*sur*” se referă la culoarea gri sau cenușie, descriind adesea obiecte sau aspecte care au o nuanță palidă de gri. Termenul „*sur*” provine din limba bulgară „*sur*” [5].

Zona semantică „elemente ale naturii”- 1 utilizare: „Iar îngerii, zbârliți pe steiuri **sure**, din albi ce-au fost, ajuns-au vineții...” (Răzvan Codrescu, A-sfințire).

Acest nume de culoare creează un peisaj spiritual arid, dar pur, o stare de nesiguranță, instabilitate și melancolie; subliniază sentimentul de angoasă și de durere profundă pe care îngerii o resimt, sugerând o căutare a esențialului și a autenticității în credință.

Culoarea roșie este prima din spectrul (solar) vizibil, situată la capătul lungimilor de undă mai mari (aproximativ 620-750 nm). Termenul cromatic „*roșu*” provine din limba latină, din termenul „*roseus*”, [5] care înseamnă „*roșu*”. În poezia creștină evidențiem următoarele zone semantice pentru numele de culoare de ton *roșu*:

Elemente ale naturii - 2 utilizări: „Văzduhu-i plin de-un **roșu** soare...” (George Coșbuc, La Paști); „Nu mai vie stelele/ **Roșii**! Cu smintelele...” (Grigore Vieru, Azi-ne).

Lichid - 1 utilizare: „Vinul **roșu** răstignit în pâine...” (Nicolae Alexandru, Testamentul lui Ștefan cel Mare).

Zona semantică „elemente ale naturii” (roșul soare, stele roșii) redau idea unor evenimente apocaliptice.

Tonul roșu include și următoarele lexeme: **sângeros, însângerat, rumen**.

Termenul cromatic „*rumen*” desemnează „o culoare care bate în roșu. (Despre oameni) Cu fața îmbujorată, cu obraji roșii” (din sl. *ruměně* [5] și este folosit pentru a descrie o nuanță de *roșu* sau *roz* asociată cu sănătatea și vitalitatea pielii. Verbul „*a rumeni*” conjugat în conjunctiv, la persoana a treia, singular, utilizat pentru a descrie acțiunea de a deveni rumen sau a căpăta o nuanță roșiatică, având conotație apocaliptică, fiind referită la **zona semantică „sinestezie”**: „Să-l **rumenească** pe-ndelete dogoarea jarului, uscată...” (Vasile Voiculescu, Stă suflul fără iubire).

Numele de culoare „*sângeros*” provine din latinescul „*sanguinosus*” [5], care înseamnă „*sângeros*” sau „*de sânge*” și este folosit pentru a descrie *nuanțe intense de roșu*.

Zona semantică „sânge”: „Copile, grăiră, e must *sângeros*/ Din inima Domnului nostru Cristos...” (Nichifor Crainic, Cântecul Potirului).

Termenul cromatic „*însângerat*” este format prin combinarea prefixului „*în-*” cu „*sângeros*”, rezultând un adjectiv care descrie ceva ce a fost acoperit sau impregnat cu sânge: „*Stăpâne-nsângerat*, Domn al luminii...” (Radu Gyr, Rugăciune).

Din cele enumerate mai sus ajungem la concluzia că *numele de culoare de ton roșu* în poezia creștină este complexă și plină de semnificații duale. Ea poate semnifica atât sacrificiul mântuitor și iubirea divină, cât și martiriul, păcatul și judecata. Această culoare puternică reflectă intensitatea emoțională și spirituală a diverselor experiențe religioase creștine.

Culoarea galbenă este primară, situată în spectrul vizibil între portocaliu și verde, (aproximativ 570-590 nm). Termenul „*galben*” provine din limba latină *galbinus* [5] care se referă la culoarea galbenă sau aurie. Termenul cromatic „*gălbui*” este derivat din adjectivul „*galben*”, cu adăugarea sufixului „*-iu*”, care în română indică o nuanță mai deschisă, mai palidă sau mai puțin intensă a culorii de bază: „...boabele să ți le-nchipui: *gălbii*” (Lucian Blaga, Mirabila sămânță).

Adesea termenul cromatic *auriu*, aur și suf.-iu, [5] este descris ca fiind o combinație de galben și portocaliu, cu o tentă metalică.

Zona semantică „obiecte” – 4 utilizări: „Spicul cel *de aur* veșnic plin cu hrană...” (Zorica Lațcu, Fila de acatist); „Bucură-te iarăși, țărăm de bucurie/ Dintru care curge miere *aurie*...” (Zorica Lațcu, Fila de acatist); „Iar cruci *de aur* și de fier/Sclipeau ca semnele pe cer...” (Zorica Lațcu, Crucile); „Între niște Cruci frumoase/ Felurite după soi./ Unele erau *de aur*...” (Ioan Iacob Hozevitul, Crucea vieții omeștești).

Zona semantică „copilărie” – 1 utilizare: „Încă din pruncia mea *de aur*/ m-am simțit cu tine cununat...” (Andrei Ciurunga, Țara mea de dincolo de țară).

Zona semantică „obiecte” pentru numele de culoare de ton *auriu* are o frecvență mare în poezia creștină, este un simbol al divinității, măreției, sacralității și prețiozității. Este folosită pentru a exprima lumină divină, regalitate și valoare spirituală,

având un rol important în artefactele religioase și în reprezentările sacre ale credinței.

Culoarea verde (Lat. *vir(i)dis* [5] este secundară, situată în spectrul vizibil între galben și albastru (aproximativ 495-570 nm). Termenul este utilizat pentru a descrie culoarea asociată cu vegetația, natura și proștețimea de primă/vară.

Zona semantică „natura”: „...Să fiți liniștiți, să aveți parte de liniște albă/ sub cetina *verde* împodobită...” (Tudor Arghezi, Colind); „I-or primi cu frunze *verzi* în baldachinuri...” (Nichifor Crainic, Întoarcerea).

Culoarea albastră este primară din spectrul vizibil, situată între verde și violet (aproximativ 450-495 nm). Termenul „*albastru*” provine din termenul latin *albaster (albus)*, „de culoarea cerului senin” [5]. Numele de culoare *albastru* conturează 2 zone semantice:

Zona semantică „elemente/fenomene ale naturii” – 6 utilizări: „...Căldura lor secretă/ lucește *albastru* de ger...” (Nichita Stănescu, Colindul inimii); „...în noaptea aceasta e-o singură stea/ și-o nenumărare de ceruri *albastre*...” (Tudor Arghezi, Colind); „...sau infinitul zărilor *albastre*...” (Andrei Ciurunga, Simplitate); „Către-*albastre* margini de pământ...” (Nichifor Crainic, Unde sunt cei care nu mai sunt?); „...privește în adâncul de înserat *albastre*...” (Sandu Tudor, Convertire); „Decât munți pe zările *albastre*...” (Nicolae Alexandru, Testamentul lui Ștefan cel Mare).

Zona semantică „Flori” – 1 utilizare: Cu flori de câmp, *albastre* cum e marea... (Adrian Mnteanu, Ce vei avea de imi ucizi suflarea la Psalmul 30).

Pentru numele de culoare *albastru* predomină zona semantică „*elemente/fenomene ale naturii*”; acest ton este adesea asociat cu cerul și, prin extensie, cu divinitatea și viața spirituală. Reprezintă o chemare la contemplarea lucrurilor cerești și la căutarea unei relații mai profunde cu Dumnezeu, „cerul”, „zările”, „gerul” creează o atmosferă tainică și invită la reflecție spirituală și la căutarea adevărului divin.

Tonul *albastru* include și alți termeni, cum ar fi: *senin, azuriu, siniliu, vinețiu*.

Termenul cromatic „*senin*” provine din latinescul „*serenus*” [5], se referea la cerul clar, fără nori, este o nuanță de albastru deschis sau intens, care înseamnă „*liniștit, calm, luminos, senin*”. Am identificat următoarele zone semantice:

Îmbinări sinestezice – 2 utilizări: „Ca raza coborâtă din *senin*...” (Zorica Lațcu, Veșmântul); „... ”

și-atunci pun câte-un crâmpoi de cer / din **seninul** tău - bandaj pe rană... ” (Andrei Ciurunga, Țara mea de dincolo de țară); „...și pregătește-mi sfârșit **înseminat**...” (Sandu Tudor, Rugăciune).

Omul (părți ale corpului) – 2 utilizări: „Cu sufletul **senin**, purificat!” (Valeriu Gafencu - Imn al învierii); „Pe fruntea mea **senină** mâna-Ți pune...” (Valeriu Gafencu, Un gând smerit).

Numele de culoare „**senin**” în poezia creștină reprezintă pacea, puritatea, claritatea spirituală și conexiunea cu divinul. Este un termen cromatic ce aduce cu sine simboluri pozitive de armonie interioară, speranță și deschidere.

Termenul cromatic „**azur**” (din fr. *azur*, lat. *azurum* [5] care înseamnă „culoarea cerului senin”, „albastru-deschis”. În limba română, „**azur**” a păstrat sensul de „**albastru intens**” și este utilizat pentru a descrie o nuanță de albastru care evocă claritatea, imensitatea cerului senin.

Numele de culoare „**azur**” este încadrat în poezia creștină cu **zona semantică „îmbinări sinestezi-ce”**: „Cântec fără sunet se-auzea-n sobor,/Unduiau **azurul** aripi fără zbor...” (Nichifor Crainic, Rugăciune pentru Pace).

Numele de culoare în acest context evocă imagini de claritate, deschidere și frumusețe, aducând o stare de liniște și pace.

Termenul cromatic „**siniliu**” – „de culoarea sinelui; albastrui” (*sineală + suf. -iu*) [5] este folosit pentru a desemna o nuanță de albastru deschis, palid sau diluat. Sufixul „-iu” sugerează o formă derivată care implică o nuanțare mai deschisă sau mai delicată a culorii, „...boabele să ți le-nchipui: gălbii,/ sau roșii, verzi, **sinilii**, aurii...” (Lucian Blaga, Mirabila sămânță).

Termenul cromatic „**vinețiu**” (*Vânăt + suf. -iu*. [5]. Cuvântul *vânăt* este de origine latinească, „de culoare albastru-închis (cu reflexe violete). 1. Întunecat, plumburiu (din cauza ceții, a depărtării etc.). 2. (Despre ființe sau părți ale corpului lor) Învinețit; palid, livid. 3. (Despre penele unor păsări sau despre părul unor animale) Cenușiu bătând în albastru; sur. II. S. n. Culoare vânătă (I 1). III. S. f. (Bot.) Pătlăgea vânătă, v. *pătlăgea*. (lat. *venetus*.) Termenul cromatic „**vinețiu**” este utilizat pentru a descrie o nuanță de violet sau albastru închis, realizând conotații, cum ar fi: *obscuritatea*, evoluția de la „*luminos*” spre „*întunecat*”, de la „*bine*” spre „*rău*” [5]: „Iar îngerii, zbârliți pe steiuri sure, din albi ce-au fost, ajuns-au **vineții**...” (Răzvan Codrescu, A-sfințire).

Numele de culoare „**vinețiu**” cu pluralul „**vineții**” evocă imaginea unor îngeri care au fost expuși suferinței sau durerii extreme, o transformare care le afectează chiar și aspectul exterior.

Tabelul 2. Scurtă analiză de culori ale veșmintelor liturgice

Numele de culori	Sărbătorile și ocazii
Auriu Galben în toate nuanțele	Sfinții Profeti, Sfinții Apostoli Sfinții Ierarhi
Alb Albastru deschis	Maicii Domnului, Puterile cele fără de trup (Îngeri) Sfintele Fecioare Înmormântări Nașterea, Botezul Domnului, Schimbarea la față și Învierii Domnului
Purpuriu Roșu închis	Sfintei Cruci
Verde în toate nuanțele	Sfinții Cuvioși, Asceți și Nebuni pentru Hristos Intrarea Domnului în Ierusalim Pogorârea Sfântului Duh Sfânta Treime
Albastru închis, purpuriu, verde închis, roșu închis sau sângerieu și negru	În Posturi

Tabelul 3. Numele de culori ce poartă un mesaj teologic cert în iconografie

Nume de culori	Conotații simbolice
Galben strălucitor, auriu	Chipul, prezența lui Dumnezeu, eternitate și har
Violet	Culoarea regelui, hainele Maicii Domnului
Roșu	Haine de culoare roșie pe icoanele martirilor; foc ceresc
Alb	Simbol al luminii Divine, haina celor drepecți, Iisus Hristos îmbrăcat în haine albe pe muntele Tabor
Albastru	Arată infinitudinea cerului, simbol al unei alte lumi veșnice, culoarea Fecioarei
Verdele	Iarba, frunzele, indică reînnoirea, speranța, armonia culorilor a ființei divine, odihna veșnică
Cafeniu	Culoarea pământului gol, praful, toate sunt temporare și perisabile. Această culoare amintește de natura umană, supus morții
Negru	Simbol al mormântului, peștera neagră, hainele negre ale călugărilor

Din cele reprezentate mai sus putem constata că fiecare nume de culoare are rolul său specific în viața liturgică și iconografică, contribuind la experiența spirituală și la comunicarea simbolică a credinței. Numele de culori sunt folosite nu doar pentru a realiza o ipostază estetică, ci și pentru a amplifica mesajele spirituale și a ghida gândirea credincioșilor.

În concluzie, studiul asupra sistemului lexico-semantic al numelor de culori pe axa paradigmatică și sintagmatică în poezia creștină ne-a permis:

- *Evidențierea relațiilor semantice* dintre termenii cromatici care fac parte din câmpul semantic al numelor de culori *alb, negru, roșu, galben, verde și albastru* în poezia creștină;
- *Identificarea diversității de semnificații și conotații* asociate acestor termeni, într-un context semantic variat, oferind astfel o imagine cuprinzătoare a posibilităților semantice, estetice și afective ale lexemelor cromatice și facilitând definirea numelor de culori ca un sistem tematic coerent.

În didactică, acest studiu asupra sistemului lexico-semantic al *numelor de culori* în poezia creștină poate fi aplicat în mai multe moduri pentru a îmbogăți procesul de predare și a dezvolta competențele lingvistice și semiotice ale elevilor. Propunem câteva metode prin care acest studiu poate fi integrat în activități didactice:

✚ *Analiza literară și lingvistică:*

Obiectiv: Elevii sunt încurajați să analizeze poezii cu caracter creștin, concentrându-se pe utiliza-

rea numelor de culori și modul în care acestea influențează temele și atmosfera poeziei.

Exercițiu: Profesorul propune elevilor să identifice termenii cromatici dintr-o poezie selectată și să analizeze relațiile semantice dintre aceștia, pe axa paradigmatică (termenii cromatici ca termeni independenți) și pe axa sintagmatică (numele de culori în raport cu alte cuvinte sau expresii din text).

✚ *Studiul conotațiilor și denotațiilor termenilor cromatici.*

Obiectiv: Elevii vor învăța să diferențieze între denotația și conotația unui nume de culoare în contextul poetic și cultural.

Exercițiu: Profesorul propune o analiză comparativă între utilizarea unui nume de culoare în poezia creștină și în alte tipuri de poezie (romantică, modernistă etc.), identificând diversitatea semnificațiilor și conotațiilor.

✚ *Dezvoltarea vocabularului și a gândirii critice.*

Obiectiv: Elevii își pot dezvolta vocabularul și gândirea critică, explorând modul în care termenii cromatici reflectă teme religioase, simboluri spirituale sau valori estetice în poezia creștină.

Exercițiu: Elevii creează propriile poezii sau fragmente literare folosind anumite nume de culori simbolice, și pot explica semnificația conotativă și impactul lor în text.

✚ *Integrarea semioticii (în abordarea multidimensională).*

Obiectiv: Elevii vor cunoaște despre semiotica cromatică și în modul în care termenii cromatici

funcționează ca semne în poezie, contribuind la transmiterea mesajelor spirituale și culturale.

Exercițiu: Profesorul poate folosi metoda **Semiotica Triangulării Componentelor Cromatice (STCC)** pentru a le arăta elevilor cum *numele de culori, simbolurile și semnificațiile asociate* pot fi interpretate într-un context literar.

 Învățare interdisciplinară.

Obiectiv: Elevii vor învăța despre evoluția semantică a numelor de culori, legând acest studiu de lingvistică, psihologie (percepția culorilor) și istoria artei (simbolismul cromatic în reprezentările artistice religioase).

Exercițiu: Profesorul poate organiza o dezbatere despre modul în care percepția numelor de culori și

limbajul evoluează în funcție de contextul cultural și istoric, cu exemple din literatura și arta creștină.

Concluzii. Astfel, cercetarea *numelor de culori* constituie un fenomen complex și dificil, pentru că el are tangențe cu o serie de probleme generale ale lingvisticii: evoluția semantică a unităților lexicale, legătura dintre limbă și gândire, abstractizarea în limbă.

Acest studiu poate fi aplicat în didactică pentru a dezvolta o abordare multidisciplinară a învățării, îmbinând limbajul, semiotica și analiza literară într-un mod care stimulează creativitatea, gândirea critică și înțelegerea profundă a relației dintre numele de culori, simboluri, actualizate în text.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BIDU-VRÂNCEANU Angela. *Cuvântul în context. Lexicul specializat*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1985
2. IONAȘ Anatol. *Paradigmatica și sintagmatica numelor de culori de ton Roșu în limbile rusă și română*. Chișinău, 2015. ISBN 978-9975-76-135-2.

Dicționare:

3. SALA Marius. *Dicționar etimologic al limbii române. Vol. I*. București: Editura Academiei Române, 1966.
4. CIORĂNESCU Alexandru. *Dicționarul etimologic al limbii române*. București: Editura Saeculum, 2000. ISBN: 973-657-305-2.
5. DICȚIONARUL EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE EDIȚIA A II-A (DEX). București: Editura Universul Pedagogic, 2009. ISBN: 978-606-92159-7-5.
6. GUȚU Gheorghe: *Dicționar Latin-Român*. București: Editura Științifică, 1962

Site-uri:

7. CREȘTINORTODOX. Cea mai mare comunitate din lume. [citat 06.09.2024] Disponibil: <https://www.crestinortodox.ro/>